

Купрєєва Ю. О.

аспірантка ФСП, НТУУ «КПІ»

Науковий керівник: д.соц.н.,

проф. Кутуєв П.В.

Метод аналізу соціальних мереж: від мікро- до макрорівня

Не перестаю дивуватися тому, яким чином на українському науковому просторі відбувається «відсів» методів дослідження того чи іншого явища. Яскравим прикладом такої ситуації стає небувале поширення в англomовному середовищі методу аналізу соціальних мереж (social network analysis) і абсолютне ігнорування цього підходу у нас. В найкращому випадку бачимо лише незначні теоретичні спроби окреслити специфіку функціонування мережевих структур або їх методологічні засади – ситуація, що є скоріше наслідком популяризації ідей мережевого суспільства та перекладу на російську та українську мови текстів Кастельса. Втім, ще з початку 90-х років у зарубіжних виданнях (на кшталт «American Journal of Sociology» або «Sociological Forum») лунають спочатку поодинокі, далі – все гучніші голоси соціологів, які погоджуються з тим, що аналіз соціальних мереж (далі – АСМ) не є лише «формальною або унітарною теорією, але спроможний виступати широкою стратегією дослідження соціальної структури» [3].

Як вдало помітила Г.Градосельська, швидку популярність цього підходу можна пояснити, перш за все, «широкою емпіричною використовуваністю, а також можливістю переходу до теоретичних узагальнень» [1]. Підтвердженням набутої популярності стає заснування у 1978 році об'єднання «International network for social network analysis» (Міжнародна мережа для аналізу соціальних мереж) та спеціалізованих наукових журналів «Connections» та «Social Network». І хоч публікації в даних ресурсах надають змогу поринути до потаємних глибин математичного моделювання, в даному тексті я лише зверну свою увагу на виключну багатofункціональність та гнучкість методу АСМ, який використовується багатьма дослідниками на різних рівнях аналізу – від мікро- до макрорівня.

Один із найпростіших варіантів застосування АСМ бере свій початок від праць Дж.Морено та соціометричного підходу. Йому властива концентрація уваги

на індивідуальному рівні та розгляд мережі людських відносин. І якщо соціометрію цікавить мережа індивідів із певними уподобаннями, то АСМ звертає увагу скоріше на рольові позиції кожного актора. Одним із найцікавіших прикладів із історичної соціології є дослідження мережі активістів, які мали значний вплив на поширення німецької фашистської партії в 1925-1930 рр. [2].

Вище рівнем знаходяться дослідження, в яких за вершину беруться вже не індивіди, а сім'ї. У якості мережевих зв'язків беруться зв'язки шлюбні, економічні, дружні, ієрархічні тощо. Найяскравішим прикладом є дослідження сім'ї Медичі та основних причин захоплення нею влади у Флоренції у XV ст. [4].

На мезорівні зазвичай розглядають мережі міжорганізаційних взаємодій. Саме цей напрям став основою до виокремлення в рамках теорії мобілізації ресурсів досліджень суспільних рухів. Оскільки саме мережа організацій стає базисом до створення та розповсюдження суспільного руху, метод АСМ дозволив якісно поглибити знання в цій сфері. На особливу увагу заслуговують дослідження процесів рекрутування, потенціалу участі у русі та мобілізації дійсних активістів. Більшість робіт в цій сфері використовують саме метод АСМ, оскільки з його допомогою можна поєднати індивідуальний рівень із різноманітними структурними компонентами навколишнього середовища.

Макрорівневий мережевий аналіз можна розглядати з різних позицій. По-перше, часто він стосується глобальної мережі Інтернет, яка пропонує досліднику величезну, постійно оновлювану базу даних. По-друге, зазвичай іде мова про вихід за межі окремої локальної мережі та дослідження глобальних зв'язків всередині суспільних рухів або між державами.

Роблячи висновок, зазначимо, що, незважаючи на недостатню розробленість методу АСМ на пострадянському просторі, його гнучкість та багатофункціональність, я вважаю, сприятимуть його подальшому швидкому розповсюдженню та активному використанню серед вітчизняних дослідників. Оскільки навіть невелика кількість наведених прикладів доводить, що метод АСМ ніяким чином не обмежує, а лише стимулює дослідницьку фантазію. До того ж постійне оновлення програмного забезпечення (що значним чином спрощує процес аналізу мережевих даних) лише прискорить цей процес.

Список використаних джерел:

1. Градосельская Г.В. Сетевые измерения в социологии / Галина Градосельская. – Москва: Издательский дом «Новый учебник», 2004. – 248 с.
2. Anheier H. Movement Development and Organizational Networks: The Role of Single Members' in the German Nazi Party, 1925-30 / Helmut Anheier // Social Movements and Networks: Relational Approaches to Collective Action / Ed. by M. Diani, D. McAdam. – New York : Oxford University Press, 2003. – P. 49-76.
3. Emirbayer M. Network Analysis, Culture, and the Problem of Agency / M. Emirbayer, J. Goodwin. // American Journal of Sociology. – 1994. – Vol. 99. – №6. – P. 1411–1454.
4. Padgett J. Robust Action and the Rise of the Medici, 1400-1434 / J. Padgett, C. Ansell. // American Journal of Sociology. – 1993. – Vol. 98. – №6. – P. 1259–1319.